

EXPUNERE DE MOTIVE

la propunerea legislativă pentru completarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, precum și pentru completarea Legii nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie

1. Contextul inițiativei legislative

Accidentele rutiere soldate cu deces reprezintă unele dintre cele mai grave evenimente care pot afecta o familie. Dincolo de pierderea ireparabilă a vieții unei persoane, un asemenea eveniment produce consecințe materiale, sociale și familiale de durată, în special atunci când persoana decedată avea în întreținere un copil minor sau un copil major aflat în continuarea studiilor.

În numeroase situații, părintele decedat avea o obligație concretă de întreținere, stabilită prin hotărâre judecătorească, prin convenție sau dovedită prin plăți periodice. Această obligație nu reprezenta un sprijin ocazional, ci o sursă de stabilitate pentru copil/copii: hrană, îmbrăcăminte, rechizite, transport, educație, tratamente medicale, activități școlare și nevoi curente. Prin decesul părintelui, copilul pierde nu doar prezența acestuia, ci și contribuția materială pe care avea dreptul să o primească.

Legislația civilă actuală recunoaște, în principiu, dreptul persoanelor îndreptățite la întreținere de a primi despăgubiri în cazul decesului persoanei care le asigura această întreținere. De asemenea, legislația privind asigurarea obligatorie RCA reglementează obligația asigurătorului de a despăgubi prejudiciile produse terților prin accidente de vehicule, inclusiv în cazul decesului.

Cu toate acestea, în practică, dreptul copilului la recuperarea prestației de întreținere pierdute nu este suficient de clar, expres și ușor de valorificat. Familiile afectate de astfel de tragedii sunt puse în situația de a demonstra, de multe ori cu dificultate, existența, întinderea și durata prejudiciului patrimonial suferit de copil. Această situație poate conduce la întârzieri, soluții neunitare, despăgubiri insuficiente sau la imposibilitatea valorificării efective a dreptului copilului.

Prezenta inițiativă legislativă urmărește să elimine această incertitudine și să consacre expres faptul că, atunci când o persoană care avea obligația de întreținere față de un copil moare într-un accident rutier, despăgubirea datorată copilului trebuie să includă și echivalentul întreținerii pierdute.

2. Necesitatea intervenției legislative

Dreptul copilului la întreținere nu este un drept abstract. El reprezintă una dintre cele mai importante garanții juridice prin care copilului i se asigură condițiile minime pentru creștere, educație, dezvoltare și integrare socială. Atunci când acest drept era exercitat prin plata unei pensii de întreținere,

pierderea părintelui debitor produce un prejudiciu patrimonial evident și cuantificabil.

În lipsa unei reglementări exprese, despăgubirea pentru pierderea întreținerii poate depinde excesiv de interpretarea asigurătorului, de inițiativa reprezentantului legal al copilului, de complexitatea procedurii de despăgubire sau de durata unui proces. Or, în astfel de cazuri, copilul nu trebuie să fie pus în situația de a suporta consecințele unei fapte ilicite comise de altă persoană.

Prin urmare, este necesară o reglementare clară, care să stabilească următoarele principii:

a) dacă persoana decedată avea obligație legală, convențională sau judiciară de întreținere față de un copil, despăgubirea trebuie să includă prestația de întreținere pierdută;

b) quantumul pensiei de întreținere stabilite anterior decesului trebuie să constituie un reper principal pentru calculul despăgubirii;

c) despăgubirea trebuie să acopere perioada pentru care obligația de întreținere ar fi continuat potrivit legii;

d) despăgubirea trebuie să fie acordată, de regulă, sub formă de prestație periodică, pentru a conserva caracterul firesc al întreținerii;

e) despăgubirea poate fi acordată și sub formă de sumă globală, atunci când acest lucru este cerut și este în interesul beneficiarului;

f) în cazul accidentelor rutiere acoperite prin RCA, asigurătorul trebuie să suporte această despăgubire în limitele obligației sale legale de despăgubire.

Astfel, proiectul nu instituie o sancțiune suplimentară și nu transformă conducătorul auto vinovat într-un substitut al părintelui decedat. Proiectul clarifică o formă de reparare a prejudiciului produs copilului prin pierderea întreținerii de care beneficia sau la care era îndreptățit.

3. Principiile care stau la baza propunerii legislative

Prezenta propunere legislativă se întemeiază pe patru principii fundamentale.

Primul principiu este interesul superior al copilului. Copilul aflat în întreținerea unui părinte nu trebuie să fie lipsit de protecție materială în urma unui accident rutier soldat cu deces. Pierderea părintelui este o traumă ireparabilă, dar pierderea întreținerii poate și trebuie să fie compensată prin mecanisme juridice clare.

Al doilea principiu este repararea integrală și efectivă a prejudiciului. Răspunderea civilă nu trebuie să rămână formală, ci trebuie să acopere consecințele reale ale faptei ilicite. Dacă prin decesul victimei copilul pierde o pensie de întreținere, atunci această pierdere trebuie recunoscută expres ca prejudiciu despăgubibil.

Al treilea principiu este echilibrul între protecția copilului și regulile generale ale răspunderii civile. Propunerea legislativă nu înlătură regulile privind culpa,

culpa comună, limitele de răspundere ale asigurătorului RCA sau dreptul de apreciere al instanței. Dimpotrivă, le păstrează, dar introduce o clarificare necesară pentru situația specială a copiilor lipsiți de întreținere prin decesul părintelui.

Al patrulea principiu este previzibilitatea. Atât persoanele prejudiciate, cât și asigurătorii RCA, instanțele și celelalte autorități implicate trebuie să aibă o regulă expresă privind modul de stabilire și acordare a despăgubirii pentru prestația de întreținere pierdută.

4. Soluția legislativă propusă

Propunerea legislativă completează Codul civil, la articolul 1390, prin introducerea unor dispoziții exprese privind despăgubirea datorată copilului minor sau copilului major aflat în continuarea studiilor, în cazul decesului persoanei care avea obligația de întreținere.

Se stabilește că despăgubirea pentru prejudiciul patrimonial cauzat prin deces include și echivalentul prestației de întreținere pierdute, atunci când persoana decedată avea, la data producerii faptei, o obligație legală, convențională sau judiciară de întreținere.

Pentru determinarea despăgubirii, se vor avea în vedere cuantumul pensiei de întreținere stabilite prin hotărâre judecătorească, convenție sau alt înscris, prestațiile de întreținere dovedite, nevoile beneficiarului, veniturile și mijloacele pe care persoana decedată le-ar fi avut în mod obișnuit, precum și perioada pentru care obligația de întreținere ar fi subzistat potrivit legii.

În cazul copilului minor, despăgubirea se stabilește până la împlinirea vârstei de 18 ani. În cazul copilului major aflat în continuarea studiilor, despăgubirea poate fi stabilită până la finalizarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani, dacă sunt îndeplinite condițiile legale privind obligația de întreținere.

Totodată, proiectul stabilește că despăgubirea se acordă, de regulă, sub formă de prestație periodică. Această soluție este cea mai apropiată de natura pensiei de întreținere, care are caracter succesiv și este destinată acoperirii nevoilor curente ale copilului.

În același timp, proiectul permite acordarea despăgubirii sub formă de sumă globală, la cererea reprezentantului legal al minorului sau, după caz, a copilului major beneficiar, dacă instanța apreciază că această modalitate este în interesul beneficiarului. Această soluție asigură flexibilitate și permite adaptarea despăgubirii la situația concretă a copilului și a familiei sale.

Propunerea legislativă completează și Legea nr. 132/2017 privind RCA, pentru a se preciza expres că, în cazul decesului unei persoane care avea obligație de întreținere față de un copil, despăgubirea acordată prin RCA include și despăgubirea pentru prestația de întreținere pierdută, în limitele legii și ale contractului RCA.

5. Efectele sociale ale reglementării

Adoptarea prezentei inițiative legislative va avea un impact social important, întrucât va consolida protecția copiilor afectați de accidente rutiere mortale.

În primul rând, copilul va avea un drept mai clar și mai ușor de valorificat. Reprezentantul legal al minorului nu va mai fi nevoit să construiască de la zero o argumentație juridică privind pierderea întreținerii, ci va putea invoca o normă expresă.

În al doilea rând, asigurătorii RCA vor avea o obligație mai clară de analiză și despăgubire a acestei categorii de prejudiciu. Aceasta va reduce riscul unor interpretări restrictive și va contribui la soluționarea mai rapidă a cererilor de despăgubire.

În al treilea rând, instanțele vor beneficia de criterii legale mai precise pentru stabilirea despăgubirii: cuantumul pensiei existente, durata obligației de întreținere, nevoile copilului, veniturile pe care persoana decedată le-ar fi avut și interesul beneficiarului.

În al patrulea rând, măsura va transmite un mesaj public important: un copil nu trebuie să fie abandonat material după ce părintele său a fost ucis într-un accident rutier. Răspunderea civilă și mecanismul RCA trebuie să funcționeze nu doar pentru repararea autoturismelor avariate, ci și pentru protejarea vieții reale a celor rămași în urmă.

6. Compatibilitatea cu legislația în vigoare

Prezenta propunere legislativă nu contrazice principiile actuale ale Codului civil și ale legislației RCA, ci le dezvoltă și le clarifică.

Codul civil reglementează deja dreptul la despăgubire al persoanelor îndreptățite la întreținere în cazul decesului persoanei care le asigura această întreținere. Prin prezenta inițiativă se introduce o reglementare specială și explicită pentru cazul copiilor, categorie de beneficiari care necesită o protecție juridică sporită.

Legea nr. 132/2017 reglementează deja răspunderea asigurătorului RCA pentru prejudiciile produse terților prin accidente de vehicule, inclusiv în caz de deces. Prin completarea propusă, se precizează că prejudiciul constând în pierderea prestației de întreținere intră în sfera despăgubirilor acordate în cazul decesului persoanei care avea obligația de întreținere față de copil.

Prin urmare, proiectul nu instituie o obligație străină de sistemul juridic actual, ci clarifică aplicarea unor principii deja consacrate, într-un domeniu sensibil și cu impact direct asupra copiilor.

7. Impactul asupra sistemului RCA și asupra bugetului public

Prezenta inițiativă nu presupune cheltuieli directe de la bugetul de stat. Despăgubirea se suportă, în cazul accidentelor produse de vehicule asigurate RCA, de către asigurătorul RCA, în limitele obligației de despăgubire prevăzute de lege și de contractul RCA.

Nu se creează o prestație socială nouă și nu se instituie o sarcină bugetară în sarcina statului. Reglementarea operează în cadrul mecanismului existent al răspunderii civile auto obligatorii, având ca scop clarificarea unei categorii de prejudicii ce poate rezulta din accidente rutiere soldate cu deces.

Totodată, reglementarea nu afectează dreptul asigurătorului de a invoca limitele legale de răspundere, culpa comună sau celelalte apărări prevăzute de lege. Proiectul urmărește doar ca prejudiciul copilului rezultat din pierderea întreținerii să nu fie ignorat, minimalizat sau tratat neunitar.

8. Concluzii

Prezenta propunere legislativă răspunde unei nevoi reale de protecție a copiilor care, în urma unui accident rutier mortal, pierd părintele obligat să le asigure întreținerea.

Prin această reglementare, Parlamentul României poate introduce o soluție echilibrată, clară și umană: copilul nu trebuie să piardă, odată cu părintele, și sprijinul material pe care acel părinte era obligat să îl asigure.

Inițiativa nu instituie o pedeapsă suplimentară pentru conducătorul auto vinovat, ci clarifică repararea unui prejudiciu patrimonial real, concret și previzibil. În cazul vehiculelor asigurate RCA, această despăgubire trebuie să fie suportată de asigurătorul RCA, în limitele legii, deoarece tocmai acesta este scopul asigurării obligatorii de răspundere civilă auto: protejarea persoanelor prejudiciate prin accidente de vehicule.

Adoptarea prezentei inițiative va contribui la o mai bună protecție a copiilor, la creșterea previzibilității juridice și la consolidarea caracterului efectiv al despăgubirilor acordate în cazurile de accidente rutiere soldate cu deces.

Inițiator:

Nini-Alexandru Pascalini

Deputat Circumscripția nr. 4 Bacău

